

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

НАЗАРОВА Л. В.

УДК 334.73:339.5

Назарова Л. В. Необхідність розвитку інфраструктурного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств

Статтю присвячено дослідженням необхідності розвитку інфраструктурного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Розглянуто роль біржової торгівлі. Досліджено можливості створення оптових ринків.

Ключові слова: інфраструктура, зовнішньоекономічна діяльність, аграрні підприємства, біржа, оптовий ринок.

Табл.: 1. **Бібл.:** 6.

Назарова Людмила Володимирівна – кандидат економічних наук, докторант, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

УДК 334.73:339.5

Назарова Л. В. Необходимость развития инфраструктурного обеспечения внешнеэкономической деятельности аграрных предприятий

Статья посвящена исследованию необходимости развития инфраструктурного обеспечения внешнеэкономической деятельности аграрных предприятий. Рассмотрена роль биржевой торговли. Исследованы возможности создания оптовых рынков.

Ключевые слова: инфраструктура, внешнеэкономическая деятельность, аграрные предприятия, биржа, оптовый рынок.

Табл.: 1. **Библ.:** 6.

Назарова Людмила Владимировна – кандидат экономических наук, докторант, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

UDC 334.73:339.5

Nazarova L. V. The Necessity Infrastructure Development of External Economic Activity of Agricultural Enterprises

The article is devoted to researching necessary to develop the infrastructure of foreign trade of agricultural enterprises. The role of stock trading is discussed. The possibilities of wholesale markets is investigated.

Key words: infrastructure, foreign trade, agricultural enterprise, exchange, wholesale market

Tabl.: 1. **Bibl.:** 6.

Nazarova Lyudmila V. – Candidate of Sciences (Economics), Candidate on Doctor Degree, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (pl. Svobody, 5, Derzhprom, 7 pidyizd, 8 poverkh, 61022, Ukraine)

Умовою подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності товаровиробників є формування інфраструктури ринку шляхом організації біржової торгівлі, створення резервних фондів необхідних обсягів, здійснення відповідної державної цінової політики. Перелічене дасть змогу задіяти альтернативний канал збуту отриманої сільськогосподарськими товаровиробниками продукції – зовнішній ринок, що дозволить їм привести граничні витрати до максимальної продуктивності виробництва й одержати найвищу віддачу від вкладеного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що дослідження ролі інфраструктури потребує комплексного підходу, який передбачає вибір відповідних факторів зміцнення міжнародної торговельної діяльності, розробки методик аналізу та створення дієвої системи інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності України відповідно до сучасних світових тенденцій. Істотний вклад у розробку проблеми інфраструктурного забезпечення зробили такі зарубіжні та українські вчені: А. О. Хіршман [1], П. Розенштейн-Родан [2], В. П. Красовський [3], В. Н. Ліфітц [4], І. Ф. Чернявський, П. Ю. Беленький та інші. Сучасні погляди на зазначені проблеми та рекомендації щодо їх розв'язання викладено в працях Л. А. Ібрагімова, С. В. Мочерного, С. А. Юрченка. Це визначило актуальність дослідження, спрямованого на аналіз ролі інфраструктурного забезпечення

зовнішньоекономічної діяльності із сільськогосподарською продукцією.

Метою статті є дослідження необхідності розвитку інфраструктурного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств.

Відмітимо, що оптимальна інтегральна модель інфраструктури повинна відображати та враховувати всі зазначені аспекти, оскільки відокремлене використання будь-якого з них істотно звужує уявлення дослідника про сутність інфраструктури. На наш погляд, доцільно застосовувати комплексний підхід, оскільки в його розрізі можливо вивчити сутність категорії, урахувати наукові здобутки та практичний досвід у формуванні ієрархічної інфраструктури, а також відслідкувати процес її становлення як економічної категорії.

Інфраструктуру сільськогосподарської продукції формують: обслуговуючі кооперативи (1058), заготівельні пункти (22,7 тис.), агроторгові доми (385), оптово-продовольчі (851) та оптово-плодоовочеві (614) ринки, дрібнооптові ринки живої худоби й птиці (395), аукціони живої худоби та птиці (32), виставки-ярмарки продукції АПК (178), аграрні товарні біржі (36), а також міські ринки та споживча кооперація, супермаркети тощо. Водночас обсяг продукції, що реалізується через ці інституції, незначний (фактично працює половина агроторгових домів, обслуговуючих кооперативів, заготівельних пунктів, майже не проводять аукціонної тор-

гівлі живою худобою, обмежена кількість форвардних та ф'ючерсних угод на біржах).

Проблемними питаннями щодо підвищення ефективності інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств на регіональному рівні залишаються [5]:

- ✦ відсутність конкурентного ринку збуту с-г продукції особистих селянських та фермерських господарств, яка становить понад 80% виробництва;
- ✦ відсутність цільових програм, що фінансуються з місцевих і державного бюджетів для закупівлі обладнання, техніки та причіпного знаряддя, що дало б можливість діяти і розвиватися новоствореним аграрним підприємствам, які надають послуги;
- ✦ недостатня забезпеченість обладнанням заготівельно-збутових і переробних підприємств області, сервісні кооперативи потребують оновлення існуючої матеріальної бази, яка сформована за рахунок зношеної с-г техніки, що часто виходить з ладу та потребує ремонту;
- ✦ обмежений доступ до кредитних ресурсів у зв'язку з відсутністю достатньої застави.

Інфраструктура зовнішньої торгівлі аграрною продукцією передбачає сукупність міжнародних, державних і громадських організацій, які здійснюють обслуговування суб'єктів зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, сприяючи їхній ефективній діяльності і взаємодії. Основним інфраструктурним елементом зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією області є аграрні біржі. У *табл. 1* представлені дані щодо загальної кількості бірж в Україні.

му в регіонах. Основними причинами цього є відсутність гарантій виконання біржових угод, наявність адміністративного втручання у проведення біржових торгів, відсутність для виробників сільськогосподарської продукції переваг від здійснення біржової діяльності, відсутність інформаційно-консультативного забезпечення здійснення зовнішньої торгівлі та нормативно-правових передумов ефективного розвитку ф'ючерсної торгівлі. Усі ці проблеми потребують вирішення найближчим часом.

Розбудова біржового ринку реального товару (спотового та форвардного) потребує напрацювання необхідного законодавчого поля, поетапного впровадження електронної технології торгівлі та створення на її базі необхідної організаційно-технологічної структури, що дасть можливість мати єдину електронну платформу з торгівлі сільськогосподарською продукцією. Відмітимо, що в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства електронні торги є перспективними. Основними перевагами такої форми проведення біржової торгівлі є можливість одночасної участі в електронних біржових торгах великої кількості покупців і продавців аграрної продукції з будь-якої точки світу, усунення зайвих посередницьких структур, скорочення витрат часу та грошових коштів, гарантування біржею розрахунків за угодами, зростання кількості укладених зовнішньоекономічних угод та стабілізація цін на сільськогосподарську продукцію.

Отже, ступінь успіху країни у диверсифікації виробництва та розширенні торгівлі сільськогосподарською продукцією визначається рівнем розвитку регіональної системи інфраструктурного забезпечення здійснення зовнішньої торгівлі аграрною продукцією і роль бірж тут є переважною.

Таблиця 1

Кількість бірж, на початок року, од.

Вид бірж	Рік						
	1996	2001	2007	2008	2009	2010	2011
Усього зареєстровано	88	386	479	499	503	531	537
з них:							
агропромислових	4	31	30	30	26	25	25
універсальних	22	97	114	118	103	106	106
товарних і товарно-сировинних	28	157	272	293	318	341	368
фондових та їх філій	2	27	18	17	19	21	-
інших	10	74	45	41	37	38	38

Найбільшу питому вагу серед інших видів біржових товарів займає сільськогосподарська продукція – близько 85%. Слід відмітити, що для біржового ринку України притаманна торгівля товарами, що до біржових не відносяться – нерухомість, земельні ділянки, транспортні засоби, сільськогосподарські машини.

Удосконалення біржової діяльності є найважливішою передумовою ефективного здійснення експортно-імпортних операцій.

Відзначимо, що аналіз біржової діяльності у сфері реалізації сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки свідчить про несформованість біржового механізму

Поряд з іншими проблемами діяльності вітчизняних сільгоспвиробників тривалий час була відсутня інфраструктура цивілізованих оптових сільськогосподарських ринків, що помітно гальмує динаміку розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Повільно формується мережа оптових продовольчих та плодоовочевих ринків, аукціонів живої худоби та птиці. Відчувається нагальна потреба у створенні служб, які б вивчали кон'юнктуру аграрного ринку для прогнозування та поширення маркетингової інформації серед товаровиробників. Причиною такого стану є тінізація та монополізація каналів реалізації сільськогосподарської продукції; постійний дефіцит

фінансових ресурсів, що обмежує створення та розвиток окремих елементів інфраструктури аграрного ринку; неефективність державної політики щодо створення умов для розвитку кооперативних та інших некомерційних об'єднань сільськогосподарських товаровиробників в сфері заготівлі, переробки, реалізації продукції та фінансового і транспортного обслуговування товарних потоків; відсутність якісного інформаційного забезпечення населення з питань господарювання в ринкових умовах.

Оптові ринки сільськогосподарської продукції є в багатьох країнах світу: ринки Wholesale Market Wien-Inzersdorf (м. Відень, Австрія), New Covent Garden Market (м. Лондон, Великобританія), Ontario Food Terminal Board (м. Торонто, Канада), VERONAMERCATO S.p.A. (м. Верона, Італія), Dallas Farmers Market (м. Далас, США), Melbourne markets authority (м. Мельбурн, Австралія), Mercado Central de Buenos Aires (м. Буенос-Айрес, Аргентина), Berliner Großmarkt GmbH (м. Берлін, Німеччина), Bronisze (м. Варшава, Польща), Budapest Wholesale Market (м. Будапешт, Угорщина), Marché de gros Rungis (м. Париж, Франція).

Основною відмінністю оптового ринку сільськогосподарської продукції від продовольчого ринку є те, що на ньому здійснюється торгівля великими обсягами продукції між господарюючими суб'єктами не для власного споживання, а для подальшого її продажу кінцевому споживачу через роздрібну торгівлю або для виробничого чи іншого використання.

Відмітимо, що оптові ринки сільськогосподарської продукції розглядаються не тільки як місце торгівлі, а як регіональні аграрно-маркетингові центри, що, крім своїх основних функцій, виконують ще й цілу низку додаткових. Перш за все, це пов'язано з інформаційним забезпеченням учасників аграрного ринку. У зв'язку із щоденним збиранням, обробкою, аналізом інформації про попит, пропозицію, ціни укладених угод щодо широкого спектру товарів, такі центри мають можливість інформувати суб'єктів аграрного бізнесу про ситуацію на ринку основних видів продукції і цим самим запобігти укладенню сумнівних за цінами угод поза межами таких ринків. До того ж, на території аграрно-маркетингових центрів виробники сільськогосподарської продукції матимуть змогу отримати інформацію про нові технології в галузі аграрного виробництва, скористатися послугами дорадчих та консалтингових служб. На таких ринках виробникам можна буде отримати замовлення на виробництво продукції, здійснити митне оформлення, податкові та банківські платежі за угодами, сформувати із дрібних оптові партії продукції для подальшого переміщення їх в інші регіони або за кордон. Оптові ринки сільськогосподарської продукції бувають виробничого та споживчого призначення. Особливістю виробничих оптових ринків є те, що вони створюються у місцях формування великих товарних пропозицій. Їх ще називають фермерськими ринками. Це місце, де можна придбати потрібну партію товару здебільшого у виробника цієї продукції. Тому такі ринки є привабливими для комерційних підприємств, які займаються продажем продукції в інших регіонах.

Відмітимо, що у 2011 р. були проведені конкурси щодо надання юридичній особі статусу оптового ринку сільськогосподарської продукції, за результатами яких ТОВ «Ринок сільськогосподарської продукції «Шувар» (Львівська область), ТОВ «Ринок сільськогосподарської продукції «Столичний» (Київська область), ТОВ «Ясинуватський Агросервіс» (Донецька область) та ТОВ «Агробізнес/Запоріжжя» (Запорізька область) отримали відповідний статус та мають право на отримання державної фінансової допомоги в період їх становлення. Зазначимо, що у межах реалізації державної цільової програми створення оптових ринків сільгосппродукції в Україні передбачається виділення 4 млрд грн, у тому числі 1,2 млрд грн – з державного бюджету. Ця Державна цільова програма передбачає створення в Україні 25 оптових ринків сільгосппродукції в 2009 – 2013 рр. і затверджена постановою уряду № 562 від 3 червня 2009 року [6]. Вважаємо, що для регіонів України характерним є недостатня реалізація експортного потенціалу, що пояснюється нерозвиненістю інфраструктури зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, неефективність і розрізненість функціонування її елементів. Крім того, розвиток зовнішньоекономічної діяльності областей не відповідає сучасній ситуації економічного розвитку в умовах глобалізації і вимагає розробки такої моделі розвитку, яка б включала в себе ефективну інтеграцію країни в цілому або окремої області в систему міжнародних зв'язків. У нинішній ситуації все зводиться лише до експортно-імпоротної діяльності.

ВИСНОВКИ

Формування інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності через створення мережі оптових ринків (регіонального та міжрегіонального значення) та активну участь у біржових торгах має поліпшити якість сільськогосподарської продукції, особливо швидкокопсувної; забезпечити використання логістичних аспектів у питаннях транспортування, пакування та складування продукції; спростити доступ виробників до ринків збуту та до необхідної інформації про запити споживачів; забезпечити додаткові робочі місця; сприяти скороченню часу виконання замовлень споживачів. Окрім цього, функціонування системи оптових ринків може бути використане як ефективний інструмент держави у процесі управління заходами реалізації аграрної політики національного та регіонального рівня і забезпечити не лише продовольчу безпеку країни, а і підвищити конкурентоздатність національної аграрної продукції на міжнародному рівні і, на цій основі, ефективності зовнішньоекономічної діяльності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Albert O. Hirschman The Strategy of Economic Development / O. Albert New Haven, Conn.: Yale University Press. 1958.
2. Rosenstain-Rodan, P.N. The Notes of the Theory of the «Big Bush» in Economic Development for Latin America/ P.N. Rosenstain-Rodan. – London. – New York, 1961.
3. Инфраструктура и интенсификация экономики / Под ред. В. П. Красовського. – М.: Наука, 1980. – 193 с.

4. Системный анализ инфраструктуры как элемента народного хозяйства / Под ред. В. Н.Лифитца. – М. : НИИСИ, 1981. – 596 с.

5. Федорець Л. М. Шляхи покращення інфраструктурного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності регіональних аграрних підприємств [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnu_ekon/2009_11/pdf/11_34.pdf

6. Михайлов Ю. Оптові продовольчі ринки в Україні: процес пішов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itmid=3740&number=127>

УДК 338.1:346

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

АЧКАСОВ А. Е., КОСЯК А. П.

УДК 338.1:346

Ачкасов А. Е., Косяк А. П. Проблемы и перспективы обеспечения экономической безопасности строительных организаций

Исследуются научно-теоретические проблемы строительной отрасли Украины в аспекте внешней финансово-экономической безопасности строительных организаций. Проанализированы финансово-экономические основы функционирования строительного комплекса и инвестиционные доминанты его устойчивого развития. Определены сдерживающие факторы развития строительного бизнеса. Системно представлены перспективные направления развития строительной отрасли и их координационные связи с внешней средой.

Ключевые слова: экономика строительства, финансово-экономическая безопасность, экономическое пространство строительных организаций.
Табл.: 2. **Библ.:** 9.

Ачкасов Анатолий Егорович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики предприятий городского хозяйства, Харьковская национальная академия городского хозяйства (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: geleverya@ukr.net

Косяк Антонина Петровна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансово-экономической безопасности, учета и аудита, Харьковская национальная академия городского хозяйства (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

УДК 338.1:346

UDC 338.1:346

Ачкасов А. Е., Косяк А. П. Проблеми та перспективи забезпечення економічної безпеки будівельних організацій

Досліджуються науково-теоретичні проблеми будівельної галузі України в аспекті зовнішньої фінансово-економічної безпеки будівельних організацій. Проаналізовано фінансово-економічні засади функціонування будівельного комплексу та інвестиційні домінуючі його сталого розвитку. Встановлено стримуючі фактори розвитку будівельного бізнесу. Системно представлено перспективні напрями розвитку будівельної галузі та їх координаційні зв'язки із зовнішнім середовищем.

Ключові слова: економіка будівництва, фінансово-економічна безпека, економічний простір будівельних організацій.
Табл.: 2. **Бібл.:** 9.

Ачкасов Анатолий Егорович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств міського господарства, Харківська національна академія міського господарства (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: geleverya@ukr.net

Косяк Антоніна Петрівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківська національна академія міського господарства (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

Achkasov A. Y., Kosyak A. P. Problems and Prospects of Ensuring Economic Safety of the Construction Organizations

Scientific-theoretical problems of construction branch of Ukraine in aspect of external financial and economic safety of the construction organizations are investigated. Financial and economic bases of functioning of a construction complex and investment dominants of its sustainable development are analysed. Deterrents of development of construction business are defined. It is system the perspective directions of development of construction branch and their coordination communications with environment are presented.

Key words: construction economy, financial and economic safety, economic space of the construction organizations
Tabl.: 2. **Bibl.:** 9.

Achkasov Anatoliy Ye. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Municipal Enterprises Economy, Kharkiv National Academy of Municipal Economy (vul. Marshala Bazhanova, 17, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: geleverya@ukr.net

Kosyak Antonina P. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Financial and Economic Safety, Account and Audit, Kharkiv National Academy of Municipal Economy (vul. Marshala Bazhanova, 17, Kharkiv, 61002, Ukraine)

Современная строительная индустрия Украины имеет довольно сложную организационную структуру и состав. Состояние строительной отрасли является самым ярким и наиболее емким показателем состояния дел в экономике государства. Строительный комплекс – это система экономических и хозяйственных связей внутри отдельно рассматриваемой территории, способная обеспечить в полной мере

функционирование строительного процесса, а именно: собственными или привозными материалами, техническими средствами, кадровыми ресурсами и подготовленными площадками строительства. Строительный комплекс региона и области – это сотни предприятий, отдельных хозяйствующих субъектов предпринимательства и десятки тысяч рабочих мест, задействованных в системе возведения строительных объектов.